

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Σύνοψη Εαρινής Έκθεσης 2020 - Ιούνιος

Η πανδημία του νέου κορωνοϊού έχει προκαλέσει σημαντικούς κλυδωνισμούς στην παγκόσμια οικονομία και οι οικονομικές προβλέψεις αναφέρουν την παρούσα ύφεση ως δυσμενέστερη της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008-2009. Η πανδημία, με τα αναγκαία περιοριστικά μέτρα για υγειονομικούς λόγους, πλήττει και την ελληνική οικονομία, με συνέπεια να προβλέπεται ύφεση για το 2020, το βάθος της οποίας δεν μπορεί σήμερα να προσδιοριστεί επακριβώς.

Το Α' τρίμηνο του 2020 το ΑΕΠ κατέγραψε πτώση κατά 0,9% έναντι του αντιστοίχου τριμήνου του 2019, ενώ σε τριμηνιαία βάση (μεταβολή σε σχέση με το Δ' τρίμηνο του 2019) η πτώση ήταν 1,6%. Σε ετήσια βάση καταγράφει πτώση μετά από δώδεκα διαδοχικά θετικά τρίμηνα. Η συρρίκνωση του ΑΕΠ Α' τρίμηνο σε ετήσια βάση προέκυψε λόγω της κάμψης της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 0,7% και της κάμψης του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου κατά 6,4%, κυρίως λόγω της μεγάλης μείωσης της αξίας της κατηγορίας των επενδύσεων «Μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» κατά 44,6% σε σχέση με το Α' τρίμηνο του 2019 και η οποία αφορά κατά βάση εισαγωγές πλοίων.

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2020, φαίνεται ήδη να αναπτύσσονται αποπληθωριστικές τάσεις στην ελληνική οικονομία λόγω της εμφάνισης της πανδημίας. Η ποσοστιαία μεταβολή του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) τον Απρίλιο σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους υποχώρησε κατά 0,9%. Παράλληλα, η μεταβολή του Εν.ΔΚΤ χωρίς την επίδραση της ενέργειας, των τροφίμων, του αλκοόλ και του καπνού (δομικός πληθωρισμός) ήταν μηδενική για το μήνα Απρίλιο.

Η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας είναι αναμενόμενο ότι θα έχει συνέπειες στην απασχόληση, είτε εκφρασμένη σε ώρες εργασίας, είτε σε αριθμό απασχολούμενων. Τα αποτελέσματα του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ», κατά το μήνα Απρίλιο 2020, όπου υπήρχαν δρακόντειοι περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα, λόγω των μέτρων κατά της πανδημίας καταγράφει τις πρώτες ενδείξεις κάμψης της απασχόλησης στην ελληνική οικονομία. Σωρευτικά για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2020, οι αναγγελίες προσλήψεων ανήλθαν σε 512.791 θέσεις εργασίας και οι αποχωρήσεις έφτασαν τις 539.940 με αποτέλεσμα αρνητικό

ισοζύγιο 27.149 θέσεων. Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο προέκυψε επιδείνωση κατά 186.924 θέσεων εργασίας.

Μετά από μια ήπια και σταθεροποιητική πορεία του συνόλου των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα καθ' όλη τη διάρκεια του 2019, το πρώτο τετράμηνο του 2020 παρατηρείται μια αύξηση της αποταμίευσης συνολικά, της οποίας ο ρυθμός ενισχύθηκε ιδιαίτερα τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο αντίστοιχα. Ειδικά οι καταθέσεις των νοικοκυριών αυξήθηκαν τον Απρίλιο κατά 1,7 δισ. ευρώ σε σχέση με το Μάρτιο, ενώ το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου οι καταθέσεις αυξήθηκαν σε σχέση με τον Φεβρουάριο κατά σχεδόν 3 δισ. ευρώ. Με δεδομένη την περιστολή μεγάλου μέρους της οικονομικής δραστηριότητας στο τέλος Μαρτίου και ολόκληρο τον Απρίλιο, η σημαντική αυτή αύξηση των καταθέσεων, πιθανότατα συνδέεται με το αίσθημα ανασφάλειας που επικράτησε την περίοδο αυτή. Το γεγονός αυτό φαίνεται να οδήγησε σε αύξηση των καταθέσεων για τα νοικοκυριά εκείνα που ενώ διατήρησαν τα εισοδήματά τους εντός της περιόδου των περιοριστικών μέτρων, περιόρισαν ωστόσο την κατανάλωσή τους. Η καταναλωτική αυτή συμπεριφορά των νοικοκυριών χρήζει προσοχής διότι εάν διατηρηθεί μετά την άρση των περιορισμών θα επηρεάσει αρνητικά τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2020 οι επιπτώσεις της πανδημίας του νέου κορωνοϊού γίνονται εμφανείς στο ισοζύγιο του Κρατικού Προϋπολογισμού, το οποίο παρουσίασε έλλειμμα ύψους 4.072 εκατ. ευρώ έναντι στόχου για 1.655 εκατ. ευρώ. Παράλληλα το πρωτογενές έλλειμμα ανήλθε στα 1.516 εκατ. ευρώ, ενώ το ίδιο διάστημα πέρυσι είχε καταγραφεί πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 1.463 εκατ. ευρώ. Ο συνδυασμός πτώσης του ΑΕΠ με επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, αναγκαία για τον περιορισμό της ύφεσης, προμηνύει υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα για το 2020.

Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας ελήφθησαν και σχεδιάζονται να ληφθούν στο επόμενο διάστημα μέτρα τόνωσης της οικονομίας τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 20 Μαρτίου 2020 πρότεινε για πρώτη φορά στην ιστορία του Συμφώνου Σταθερότητας την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 23 Μαρτίου. Αυτό σήμανε την αναστολή της εφαρμογής των κανόνων δημοσιονομικής πειθαρχίας που απορρέουν από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και επιτράπηκε στα κράτη-μέλη να λάβουν συντονισμένα όλα τα απαραίτητα μέτρα για την υποστήριξη της υγείας και της προστασίας των πολιτών και την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της

πανδημίας, κινούμενα με την απαιτούμενη προς τούτο δημοσιονομική ευελιξία. Στο πλαίσιο αυτό, συμφωνήθηκε, επιπλέον, ειδικά για την Ελλάδα να μην υπάρχει για το 2020 ο «στόχος» για επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος της τάξης του 3,5% σε όρους ενισχυμένης εποπτείας.

Στις 18 Μαρτίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ανακοίνωσε ότι θα εντάξει τα ελληνικά ομόλογα στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης γεγονός που οδήγησε σε δραστική μείωση των αποδόσεων τους, οι οποίες είχαν αυξηθεί σημαντικά τις προηγούμενες μέρες αγγίζοντας ακόμα και το 3,8%¹. Σύμφωνα με στοιχεία Μαΐου της ΕΚΤ, από το σύνολο το 750 δισ. ευρώ του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ έχει αγοράσει κρατικά ομόλογα συνολικής αξίας 186,6 δισ. ευρώ εκ των οποίων τα 4,69 δισ. ευρώ αφορούν σε ελληνικά κρατικά ομόλογα. Η σημαντική αυτή στήριξη με αγορές ελληνικών τίτλων κρατικού χρέους δεν θα αφορά μόνο τα περίπου 40 δισ. ευρώ ελληνικών κρατικών ομολόγων σε κυκλοφορία, αλλά και το πρόγραμμα έκδοσης νέων τίτλων χρέους της ελληνικής κυβέρνησης καθόλο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο αυτοί θα συγκαταλέγονται ως επιλέξιμοι τίτλοι στο πρόγραμμα.

Στις 9 Απριλίου, οι υπουργοί οικονομικών της Ευρωζώνης συμφώνησαν ότι είναι αναγκαία η εκπόνηση μιας κοινή στρατηγικής για την αντιμετώπιση των δυσμενών οικονομικών συνθηκών που δημιουργήθηκαν από την εξάπλωση της πανδημίας. Αυτή η στρατηγική περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας διαδικασίας βοήθειας για την πανδημία η οποία βασίζεται στο ήδη υπάρχοντα μηχανισμό της προληπτικής γραμμής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ). Κάθε πληττόμενη από την πανδημία οικονομία έχει τη δυνατότητα άντλησης δανειακών κεφαλαίων από τον ΕΜΣ η οποία ανέρχεται στο 2% του ΑΕΠ της, το προηγούμενο έτος. Αυτό σημαίνει ότι εάν όλες οι χώρες κάνουν χρήση του χρηματοδοτικού αυτού εργαλείου, η συνολική διαθέσιμη ρευστότητα θα μπορεί να ανέλθει στα 240 δισ. ευρώ. Η πρόσβαση στην προληπτική γραμμή θα μπορεί να γίνει υπό την μοναδική αίρεση ότι οποιαδήποτε χρηματοδοτική βοήθεια θα κατευθυνθεί αποκλειστικά και μόνο για την αντιμετώπιση του άμεσου ή έμμεσου κόστους που σχετίζεται με την πανδημία. Το μέγιστο ποσό χρηματοδότησης που μπορεί να λάβει η Ελλάδα μέσω του ΕΜΣ είναι 3,8 δισ. ευρώ (2% του ΑΕΠ 2019).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 27 Μαΐου ανακοίνωσε ένα φιλόδοξο χρηματοδοτικό σχέδιο συνολικού ποσού 750 δισ. ευρώ με ορίζοντα μεσο-μακροπρόθεσμο για την στήριξη της ευρωπαϊκής οικονομίας και την ενίσχυση των προοπτικών βιώσιμης ανάπτυξης των χωρών μελών της Ε.Ε. Η παροχή χρηματοδότησης στα κράτη μέλη θα

¹ Στις 18/6/2020 η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου του ελληνικού δημοσίου κυμαίνεται περί το 1,3%.

λάβει τη μορφή τόσο δανείων όσο και μεταβιβάσεων, οι οποίες δεν δημιουργούν μελλοντικές απαιτήσεις για επιστροφή κεφαλαίων, όπως στην περίπτωση των δανείων. Το ποσό των 750 δισ. ευρώ πρόκειται να αξιοποιηθεί επιπλέον από την ήδη υπάρχουσα χρηματοδοτική πρόβλεψη μέσω του ΕΜΣ, του προγράμματος SURE (για την στήριξη της απασχόλησης) και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, που ανέρχονται συνολικά στα 540 δισ. ευρώ. Το ύψος των πόρων που μπορούν να διοχετευτούν προς την Ελλάδα τόσο με την μορφή μεταβιβάσεων όσο και με την μορφή δανείων ανέρχεται στα 32 δισ. ευρώ, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα αυτό δεν υποκαθιστά την διοχέτευση πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. η χρήση των οποίων θα εξακολουθήσει να πραγματοποιείται όπως και στο παρελθόν. Μία σειρά από παραμέτρους όμως δεν έχουν ακόμα αποσαφηνιστεί.

Δεδομένων των εκτατών συνθηκών, η Κυβέρνηση υιοθέτησε σειρά οικονομικών μέτρων με στόχο τον περιορισμό των αρνητικών οικονομικών συνεπειών. Σύμφωνα με όσα αποτυπώνονται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2020 οι συνολικές δημοσιονομικές επιπτώσεις για τον προϋπολογισμό του 2020 θα ανέλθουν σε περίπου 9,5 δισ. ευρώ². Δημοσιονομική επίπτωση εντός του 2020, σημαίνει ότι είτε επιβαρύνεται ευθέως ο προϋπολογισμός 2020 λόγω αύξησης δαπάνης, είτε η επιβάρυνση προκύπτει λόγω έκπτωσης φόρου-μείωσης φορολογικού συντελεστή, είτε λόγω των μεταθέσεων εισπραξης εσόδων στο μέλλον. Στην τελευταία περίπτωση ως δημοσιονομική επίπτωση στον προϋπολογισμό του 2020 καταγράφεται η απώλεια εσόδων τα οποία επρόκειτο να εισπραχθούν εντός του 2020, αλλά λόγω των παρεμβάσεων, η εισπραξη μετατίθεται για μετά το 2020. Από το σύνολο των προβλεπόμενων παρεμβάσεων των 9,5 δισ. ευρώ, εκτιμάται ότι το 73,7%, αφορά σε μεταβιβαστικές πληρωμές, 16,4% αφορά σε δημοσιονομικές επιπτώσεις που προκαλούνται από παράταση/αναστολή πληρωμής φόρων και ασφαλιστικών εισφορών, 3,6% αφορούν σε φορολογικές ελαφρύνσεις και 6,3% του ύψους των παρεμβάσεων, εκτιμάται ότι θα κατευθυνθεί σε δημόσια κατανάλωση.

Βασικότερος κίνδυνος για την οικονομία εντός του 2020 αποτελεί η πιθανότητα να επανακάμψει η υγειονομική κρίση με έξαρση του αριθμού των κρουσμάτων και συνέπεια να επιβληθούν διοικητικά νέοι άμεσοι περιορισμοί της οικονομικής δραστηριότητας, είτε ευρεία συρρίκνωσή της από «αυθόρμητες» επιλογές των πολιτών λόγω της έντασης μιας πιθανώς γενικευμένης ανασφάλειας. Σε αυτή την περίπτωση η προβλεπόμενη ύφεση θα επιβαρυνθεί ακόμη περισσότερο και τα νέα

² Επιπλέον περίπου 2 δισ. ευρώ προβλέπεται να κινητοποιηθούν με τη μορφή εγγυημένων δανείων μέσω της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας.

δημοσιονομικά μέτρα στήριξης που θα πρέπει να ληφθούν θα επιβαρύνουν περαιτέρω τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των μέτρων που έχουν ληφθεί για την ανάσχεση της ύφεσης, κομβικής σημασίας είναι η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή τους, ιδίως όσον αφορά στις εγγυήσεις ύψους 2 δισ. ευρώ που θα δοθούν μέσω του Ταμείου Εγγυοδοσίας της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας. Σύμφωνα με το ΥΠΟΙΚ, οι εγγυήσεις αυτές αναμένεται να κινητοποιήσουν συνολικούς πόρους 7 δισ. ευρώ, πρόβλεψη που ενδεχομένως να αποδειχθεί υπεραισιόδοξη. Επιπρόσθετα, οι πιστώσεις που θα κατευθυνθούν προς τα εγγυημένα δάνεια πιθανόν να μην αποτελέσουν νέους πρόσθετους χρηματοδοτικούς πόρους που θα αυξάνουν τη συνολική χρηματοδότηση της οικονομίας, αλλά απλή ανακατεύθυνση υφιστάμενων κεφαλαίων που θα είχαν διατεθεί ούτως ή άλλως στην αγορά από τα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά σε άλλους δανειολήπτες. Στην περίπτωση αυτή είναι πιθανό η κρατική παρέμβαση να αποκτήσει και μια στρεβλωτική διάσταση, στο μέτρο που μπορεί να μετατοπίσει χρηματοδοτήσεις προς λιγότερο αποδοτικά επενδυτικά σχέδια. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει σε επιδείνωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών και ενδεχομένως σε δημιουργία μιας νέας γενιάς μη εξυπηρετούμενων δανείων, με πιθανές αυξημένες καταπτώσεις και κατ' ακολουθία πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος.

Ένας ακόμα κίνδυνος που δύναται να επιβραδύνει τη μελλοντική ανάκαμψη της οικονομίας αφορά στη μη παροδική μείωση των αμοιβών της εργασίας, και κατά συνέπεια την αδυναμία της ιδιωτικής κατανάλωσης να επανέλθει άμεσα στα προ της κρίσης επίπεδα.

Όλοι οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2020 έχουν ανασταλεί. Ωστόσο δεν είναι γνωστό τι θα συμφωνηθεί για τα επόμενα χρόνια με τους ευρωπαϊούς εταίρους, επί του θέματος. Η πιθανότητα επαναφοράς περιοριστικών δημοσιονομικών μέτρων τα επόμενα χρόνια θα θέσει σε κίνδυνο την ανάκαμψη.

Οι αποφάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα είναι καθοριστικής σημασίας ως προς την διαμόρφωση των προοπτικών της ευρωπαϊκής οικονομίας και των οικονομιών των κρατών-μελών. Η δυσκολία να επιτευχθεί πολιτική συμφωνία στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τόσο για το είδος των παρεμβάσεων όσο και για την έκταση αυτών, ενισχύουν την αβεβαιότητα ως προς την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να υιοθετήσει τα μέτρα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της ύφεσης.

